

A DOUBLE MURDER AND SUICIDE CASE – DETERMINING MOTIVES

Teresa JAŚKIEWICZ-OBYDZIŃSKA, Ewa WACH
Institute of Forensic Research, Cracow

ABSTRACT: In the paper a psychological expert opinion is presented, prepared at the behest of the Prosecutor's Office. The aim of the opinion was to determine the suicide motives of a man who, it was suspected, had killed his wife and 6-month-old daughter a few days previously, and also to ascertain possible motives for the double homicide. An analysis of the data collected during the investigation enabled the authors to recreate a psychological profile of the man and to explain the mechanisms of the disorders in his social functioning, which, in the context of his life situation, led to acts of aggression and self-aggression.

KEY WORDS: Psychological profile of a deceased person; Motives for suicide; Motives for homicide; Dissociative disorders; Victimology.

Z Zagadnień Nauk Sądowych, z. XLIV, 2000, 154–167
Received 20 October 2000; accepted 3 November 2000

INTRODUCTION

In recent years, there has been an increase in cases sent to the Institute of Forensic Research in which judicial bodies, seeking evidence to help clarify violent deaths, have asked psychologists to prepare an expert opinion. The aim of the psychological expert opinion is, in such a case, to ascertain the motives, either of the perpetrator (if the body of evidence points to homicide, and determination of the motives might lead to his/her identification), or of the victim (in order to prove or disprove the possibility of a suicide and to assess if, and to what extent, other persons might have been involved in the suicide decision). In both cases, if it is impossible to carry out a direct psychological examination, an attempt is made to establish the motives of persons involved. Concluding as to the motives is carried out – in cases where a perpetrator is sought – through analysis of the circumstances of the act, data concerning the victim, and traces left by the perpetrator at the scene of the crime [2, 5]. However, in cases of possible suicide, the expert opinion concerns the motives for this act, and requires the recreation of a psychological profile of the deceased person and his or her life situation immediately prior to the suicide attempt. Such a reconstruction involves collecting information

connected with the victim's personality, his or her life story, with special attention paid to the period immediately preceding death [1, 3, 4, 6]. On such a basis an attempt is made to determine the personality and situational factors which might have led to the suicide decision. The psychological expert opinion should explain the mechanisms which compel the person to perceive his or her life situation as extremely difficult, in which he or she does not see any way out but to commit suicide.

A CASE HISTORY

On the 30th of January 1998, in a flat in C, rented by Marek W., bodies of his wife, Joanna, 25 years old, and his 6-month-old daughter, Marta were found. The victims were lying side by side and had slash wounds on their necks. The autopsy showed that the cause of Joanna W's death was slash wounds to her neck and a subsequent loss of blood. As a result of the sustained injuries, the larynx and oesophagus muscles were cut. The injuries were inflicted by means of "a flat, thin, hard and sharp object". According to the opinion of the coroners, before the injuries were inflicted, a loop (noose), or possibly loops had been tightened around Joanna's neck. The autopsy also revealed deformation of the chest, which might have been the result of a knee pressing on it. The experts ascertained that Joanna W. would have died of suffocation, if the slash wounds to her neck had not been inflicted. The cause of the death of the baby was loss of blood due to the slash injuries to the neck. These injuries were deep, over-lapping; they ended at the front part of the seventh vertebra. The larynx, oesophagus and neck muscles were lacerated. According to the experts, the injuries were inflicted by means of a flat, hard and sharp object.

Marek W. called the police and stated that around 7 thousand zlotys was missing. Further investigation did not confirm this statement in an unequivocal way. No traces of a burglary were found either. On the day of the murder, Joanna W. had an appointment with her sister at 1 o'clock in the afternoon. When the latter came at 12.50 nobody answered the door. Outside the building the sister met Marek W. They looked for Joanna in the vicinity of the building for some time. Marek W. claimed that he did not have the keys to the flat. He returned home at about 5.45 in the evening. As he later stated, first he noticed things, thrown out of wardrobes, lying around, and then, the bodies of his wife and daughter. The two wardrobes had been emptied of clothes, but there were no other traces that the flat had been searched. The manner in which the clothes had been scattered suggested that the perpetrator had pretended to search the wardrobes and cupboards rather than really look for something. Marek W. was arrested and interro-

gated several times in connection with the crime. He was not, however, officially accused of committing the murder. Marek W's testimony was not consistent with the testimonies of other witnesses as to the time of his return to the shop on the day of the murder. He stated that he had left the shop at about 9 o'clock in the morning and had returned at about 12.30; his colleagues, however, insisted that he had returned at about 2.15. They also noticed that he had changed his trousers. Marek W. explained that he had changed them due to the fact that they had got dirty during his work in the shop – cutting meat. The trousers were never found. An examination of the blood stains on Marek W's long johns proved that it was the blood of Joanna W. The testimonies of his colleagues revealed that, in the past several months, he had repeatedly said that “they will come and slit their throats”, referring to the fact that his wife was reckless and admitted strangers to their flat. He first voiced such an opinion after his wife had been visited by an old friend. The collected evidence also suggested that Marek W. was in financial difficulties: he was in debt to some retailers and suppliers, had fallen behind on his state pension contributions (ZUS) and had private debts. Recently, Marek W. had increased the insurance premium on his wife and child in PZU (an insurance company) and tried to insure them in another firm, urging the insurance agent in telephone conversations to sign the policy as soon as possible. The investigation did not reveal other persons who might have committed the murders. It was suggested to Marek W. that he should undergo a lie detector test and he agreed. The examination was supposed to take place on the 4th of February 1998. On that day, his mother, Irena W., reported that her son had spent the night in her flat, but had departed in the morning and left a letter which hinted at his wish to commit suicide. It turned out that at 3.30 in the afternoon, Marek W. had thrown himself in front of a passing train, close to his mother's flat. In his car, another good-bye letter to his mother was found. In both letters, he underlined that he had not committed the murders, and that he felt wronged by false accusations and by the fact that the police concentrated their attention on him, instead of looking for the real culprits. An analysis of the content of the letters showed that Marek W. had primarily wanted to explain the motives of his suicide, which were as follows: grief due to loss of those closest to him, longing for them, and also being unjustly suspected of their murder.

In March 1998, the Prosecutor's Office asked the Institute of Forensic Research to issue an expert opinion in order to recreate a psychological profile of Marek W; and especially to determine whether “there have been personality factors strong enough to arouse reactions leading to the murder of his wife and daughter”. The experts were also supposed to answer whether “there are psychological premises to indicate another version of the event, and if so, whether it is possible to create a psychological profile of the person,

(or persons) who has (have) committed the act". Moreover, the prosecutor expected that the motives for Marek W's suicide would be indicated, and other people's influence (if any) on his suicide decision be established.

THE RESULTS OF THE PSYCHOLOGICAL ANALYSIS

The expert opinion was constructed on the basis of: material included in case files – especially testimonies of people from Marek W's immediate surroundings, analysis of the crime scene recorded on video cassette, analysis of good-bye letters left by the deceased, and information yielded from the psychological interview with Marek W's mother.

At the first stage of the construction of the opinion, the experts concentrated on the search of premises, which might point to the possibility that the murders had been committed by another person, or other people. To this end, data concerning the victims, the circumstances and the scene of the crime were analysed. As a result of this analysis, it was established that Joanna W. was an attractive, nice woman and did not have any enemies. She was very careful about her appearance and attire. She often used a solarium – even during pregnancy and after giving birth. Since she got married she had not had any social life; after childbirth, she also gave up her job. She had been isolated from others by her husband, who expected her to run the house. He also restricted her contacts with her family. The murder took place in the afternoon. This was substantiated by the fact that during the crime scene analysis, it was found that there was a bowl of soup for the child with a spoon in it. One could assume that Joanna W. was in the middle of feeding the baby when the perpetrator arrived.

An attempt to reconstruct the event showed that most probably the perpetrator had been admitted to the flat by Joanna W., or unlocked the door himself. He was, therefore, known to Joanna. This hypothesis is further proved by the casual dress of Joanna W. (a cloth tucked under her belt). The analysis of the crime scene revealed that there were no traces of a fight with the attacker. One must assume that the attack was sudden and unexpected by the victim. The attacker first tried to strangle the victim with a loop (noose) and then placed the unconscious victim on the floor and slashed her throat. Then he placed the child alongside the woman and also slashed her throat. The *modus operandi*, and the fact that one of the victims was a baby, who did not threaten or disturb the attacker in any way, pointed to a pathological motive for the homicides.

At the second stage of the construction of the opinion the experts focused their attention on the analysis of data concerning Marek W. in order to determine the motives for his suicide. It was assumed that the recreation of his

psychological profile would allow the establishing of possible motives for the murder of his wife and daughter.

The collected data suggested that Marek W. had had a normal childhood, and had not exhibited any somatic disorders. A close analysis of the data concerning his psychological development revealed that he exhibited certain personality disorders; he was hypersensitive, reticent, shy, unable to express his emotions.

He grew up in a full family. Both parents were energetic individuals, with the father being the more dominant of the two. Marek W. was absolutely under his parents' influence; he was especially attached to his mother, depended on her emotionally and probably idolised her to some extent. Parents influenced his decisions, both when he was at school and later on. One should underline that they did not take into consideration his preferences and interests, imposing their point of view on him. This is what happened when Marek W. left primary school. Although he was musically talented his parents persuaded him to go to a vocational building school. Marek W. had probably never protested against his parents' decisions, had not expressed his wishes, suppressed his reactions and emotions. Throughout his life he was perceived as a calm, easy to get on with, reserved person.

An analysis of Marek W's life history showed that he tended to function normally when not forced to make his own decisions. For instance, when he attended school, living with his parents, he was a good student, despite the fact that he was not very interested in this type of education. After finishing school he left home to study. The available data suggest that at this time he started to exhibit symptoms of a lack of adjustment; he had problems with learning, often changed fields of study, eventually not being able to graduate. It was at this time that he married for the first time. The marriage was not a success, and the analysis of data showed that his decision to part with his wife had been taken at his parents' suggestion. The testimonies from his first wife and from other women who had had relationships with him, point to his being immature, dependent, unable to support his partners psychologically, irresponsible. The fact that despite being 30 years old he still tried to study, without having a steady job and income, or plans for any sort of material security corroborates the partners' opinions. He eventually took a job under pressure from his parents – as an assistant in his father's butcher's shop. Other premises suggest that Marek W. was incapable of solving his emotional problems in a mature and a rational way. He usually denied their existence, using perceptive defence as a defence mechanism. He was neither able to plan and execute his activities, nor to predict the consequences of his actions - both in the emotional sphere (e.g. his depression after his divorce, having agreed to it earlier without having attempted to solve the conflict in any other way, hiding from his wife his plans to marry Joanna W.) and in the

financial sphere (e.g. taking loans from banks without having a realistic plan for paying them back).

One may also assume that Marek W. exhibited disorders in the sphere of self-evaluation: he had lowered self-esteem. This is suggested by his compensation behaviour – creating an image of a wealthy, educated and independent man among people around him. The available data reveal that Marek W. created this image by arranging certain situations, using both pathological and situational lies.

From the psychological point of view, his marriage to Joanna W. could have raised his self-esteem. Marriage to a young and attractive woman should have underlined his masculinity and the lower social status of his wife had provided the opportunity to impress her. The circumstances of the marriage suggest that it was not the result of a mature decision and that the relationship was not based on deep, emotional grounds. The reality of married life turned out to be unsatisfactory for Marek W. and did not meet his expectations. He aimed to totally subjugate and dominate his wife, clearly delineating her role and household duties. He tried to isolate her totally from her family and control her social life. The available data suggest that he only appeared to have achieved his aims. In fact, his wife kept meeting in secret her family and found a way to realise her plans. The collected evidence shows that Marek W. criticised his wife in the presence of other people, describing her as an incapable, irresponsible and careless woman, unable to cope with her everyday duties. This fact should be seen as an expression of aggression towards her, which resulted from his lack of ability to solve the marital conflict in a mature way. He confided in his acquaintances that his wife met her ex-lover and obsessively repeated that “they will come and slit her and her baby’s throat”.

At the same time, the marriage to Joanna W. forced Marek W. to take full responsibility, not only for himself, but also for the family he had started. The available data suggest that he could not cope with the problems. At this time, his father died, so Marek W. had to assume sole responsibility for running the shop. A few months later, it turned out that Marek W. was in serious financial difficulties, and money – in a sense – had become his primary concern. His employees described his frequent and compulsive counting of money in the cash register, inadequate emotional reactions when his mother-in-law borrowed a small sum of money, and accusations of overspending hurled at his wife despite the fact that she had practically no possibility of spending any cash independently. At the same time, the landlord decided to terminate the contract concerning renting of the flat. His attempt to solve this problem turned out to be another failure.

In view of the above analysis one may assume that the situation in which Marek W. found himself was a critical one for him. He had failed in most of

his undertakings, all the defence mechanisms used so far had proved useless and he was unable to make use of other, more effective ones. One may therefore assume that the state of exhaustion of Marek W. described by the witnesses was the result of depression. The mounting troubles and conflicts experienced triggered off pathological mechanisms of psychological functioning in the shape of obsessive thoughts about his wife's and child's death. It can not be excluded that Marek's intensive activities connected with the insurance of his wife and daughter were the result of these obsessive thoughts.

One may also assume that such a pathological mechanism underlay the motivational process leading to the murder of his wife. The pathological character of the act is further substantiated by the murder of the baby. Assuming that Marek W. was the perpetrator, the fact that in the period from when the act was committed to when the bodies were discovered, nobody noticed symptoms of the expression of emotions in the behaviour of Marek W. suggests a considerable pathology of mechanisms of his psychological functioning and the occurrence of disorders of a dissociative nature.

After the death of his wife and daughter, Marek W. showed signs of a psychological breakdown. Assuming that he was the perpetrator, this state could have been both the result of the unpredicted effects of his actions, including fear of being punished, and the symptom of a deepening psychological decompensation. Both mechanisms could have led to the suicide decision.

On the basis of the collected material the experts concluded that Marek W. exhibited acute personality disorders, such as emotional and social immaturity, excessive suspiciousness, inadequate self-evaluation. These disorders negatively affected his social functioning, making him incapable of having deep emotional relationships with other people, of solving difficult problems, predicting the effects of his actions and taking responsibility for them. The crisis situation in which he found himself might have affected these disorders and led to a state of psychological decompensation, manifesting itself in obsessive thoughts of killing his wife and daughter.

In view of this, the motive for the homicides was deemed to be pathological and closely connected with the exhibited disorders.

References:

1. Czerederecka A., Kowanetz M., Portret psychologiczny osoby nieżyjącej – poszukiwanie motywów samobójstwa lub zabójstwa, *Z Zagadnień Nauk Sądowych* 1997, z. XXXVI, s. 83–90.
2. Gierowski J. K., Jaśkiewicz-Obydzińska T., Szaszkiewicz M., Rola psychologa w typowaniu sprawców przestępstw z użyciem przemocy, *Prokuratura i Prawo* 1995, nr 5, s. 30–36.

3. Jaśkiewicz-Obydzińska T., Kowanetz M., Samobójstwo jako przedmiot sądowej ekspertyzy psychologicznej, *Z zagadnień kryminalistyki* 1992, z. XXVII, s. 70–77.
4. Jaśkiewicz-Obydzińska T., Wach E., Suicide as the subject-matter of the expert psychologist's report, [in:] *Forensic Psychology and Law*, Wydawnictwo IES, Kraków 2000, s. 21–26.
5. Jaśkiewicz-Obydzińska T., Wach E., Znaczenie informacji o ofierze dla psychologicznego typowania sprawcy zabójstwa, *Nowiny Psychologiczne* 1999, nr 4, s. 23–29.
6. Kowanetz M., Czerederecka A., Samobójstwo czy zabójstwo? Opis przypadku, *Z Zagadnień Nauk Sądowych* 2000, z. XLI, s. 154–156.

PRZYPADEK PODWÓJNEGO ZABÓJSTWA I SAMOBÓJSTWA – USTALANIE MOTYWÓW DZIAŁANIA

Teresa JAŚKIEWICZ-OBYDZIŃSKA, Ewa WACH

WPROWADZENIE

W ostatnich latach do Instytutu Ekspertyz Sądowych coraz częściej trafiają sprawy, w których organy procesowe, poszukując dowodów zmierzających do wyjaśnienia przyczyn gwałtownego zgonu, zasięgają także opinii psychologów. Przedmiotem ekspertyzy psychologicznej jest wówczas najczęściej ustalenie motywów działania: bądź sprawcy (gdy inne dowody wskazują, że śmierć była wynikiem zabójstwa, a ustalenie motywów może przyczynić się do identyfikacji sprawcy), bądź ofiary (aby wykluczyć lub potwierdzić możliwość samobójstwa i ocenić, czy i w jaki sposób do decyzji tej mogły przyczynić się inne osoby). W obu przypadkach ustala się zatem motywy działania osób, gdy niemożliwe jest przeprowadzenie bezpośredniego badania psychologicznego. Wnioskowania o motywach dokonuje się więc – w razie poszukiwania sprawcy – poprzez analizę okoliczności czynu, danych dotyczących ofiary i śladów pozostawionych przez niego na miejscu zdarzenia [2, 5]. Natomiast opracowanie ekspertyzy dotyczącej ewentualnych przyczyn samobójstwa wymaga odtworzenia sylwetki psychologicznej osoby nieżyjącej i jej sytuacji życiowej bezpośrednio poprzedzającej próbę samobójczą. Rekonstrukcja taka zakłada zebranie informacji związanych z osobowością ofiary i historią jej życia ze szczególnym uwzględnieniem ostatniego okresu przed śmiercią (por. [1, 3, 4, 6]). Na tej podstawie podejmuje się próbę ustalenia czynników osobowościowych i sytuacyjnych, które mogły doprowadzić do decyzji o samobójstwie. Ekspertyza psychologiczna powinna bowiem wyjaśnić mechanizmy leżące u podstaw przeżywania przez konkretną osobę swojej sytuacji życiowej jako sytuacji krańcowo trudnej, w której nie dostrzega ona możliwości innego rozwiązania zaistniałych problemów niż pozbawienie się życia.

OPIS PRZYPADKU

W dniu 30 stycznia 1998 r. w C. w mieszkaniu wynajmowanym przez Marka W. ujawniono zwłoki jego żony 25-letniej Joanny oraz sześciomiesięcznej córki Marty. Ofiary leżały obok siebie i miały rany cięte na szyi. W wyniku sekcji zwłok ustalono, że przyczyną śmierci Joanny W. były rany cięte szyi i następujące wykrwawienie. W wyniku tych ran doszło do przecięcia naczyń szyjnych oraz mięśni tchawicy i przełyku. Rany zostały zadane „narzędziem płaskim, cienkim, twardym i ostrym”. Według opinii biegłych medyków sądowych, przed zadaniem tych ran na szyi Joanny W. była silnie zadziergnięta pętla lub pętle. W trakcie sekcji zwłok stwierdzono ponadto odkształcenia klatki piersiowej mogące powstać przy tzw. kolankowaniu. Zgodnie z opinią biegłych, zgon Joanny nastąpiłby wskutek uduszenia, nawet gdyby nie doznała ona ran ciętych. Przyczyną śmierci niemowlęcia było wykrwawienie spowodowane ranami ciętymi szyi. Rany te były głębokie, nakładające się, koń-

czyły się na przedniej powierzchni VII kręgu szyjnego. Doszło do przecięcia tchawicy, przełyku i mięśni szyi. Zdaniem biegłych, obrażenia te zostały zadane narzędziem twardym, płaskim i ostrym.

O zabójstwie powiadomił policję Marek W., który stwierdził też, że z mieszkania zginęło ok. 7 tys. zł. Ostatecznie w toku śledztwa nie potwierdzono jednoznacznie zaginięcia tej kwoty. Nie stwierdzono też śladów włamania do mieszkania. W dniu zabójstwa Joanna W. była umówiona o godz. 13.00 z siostrą, kiedy jednak przyszła ona ok. godz. 12.50, nikt nie otworzył jej drzwi. Wyszła przed dom i spotkała tam Marka W. Przez jakiś czas szukali razem Joanny W. w pobliżu domu. Marek W. twierdził, że nie ma kluczy od mieszkania. Wrócił do domu ok. godz. 17.45. Jak stwierdził, najpierw zauważył wyrzucone z szaf rzeczy, potem leżące ciała żony i córki. Z dwóch szaf zostały wyrzucone ubrania, brak było jednak innych śladów świadczących o przeszukiwaniu mieszkania. Sposób wyrzucenia ubrań sugerował, że sprawca raczej pozorował przeszukanie szaf, niż rzeczywiście czegoś szukał. W związku z zabójstwem Marek W. został zatrzymany i był kilkakrotnie przesłuchiwany, nie przedstawiono mu jednak oficjalnie zarzutu popełnienia przestępstwa. Zeznania Marka W. nie pokrywały się z zeznaniami innych świadków co do godziny jego powrotu do sklepu w dniu zabójstwa. On sam stwierdził, że opuścił sklep ok. godz. 9.00 i wrócił ok. 12.30, współpracownicy podawali jednak, że wrócił ok. 14.15. Zauważyli też, że zmienił spodnie. Marek W. tłumaczył zmianę spodni faktem pobrudzenia się przy zajęciach w sklepie – dzieleniu mięsa. Spodni tych ostatecznie nie znaleziono. Ekspertyza plam krwi na kałesonach Marka W. wykazała, że była to krew Joanny W. Z zeznań współpracowników wynikało, że w okresie ostatnich kilku miesięcy kilkakrotnie w ich obecności formułował on wypowiedzi, że „przyjdą do domu i poderzną im gardła”, przy czym kontekst tych wypowiedzi sugerował, iż żona jest lekkomyślna i wpuszcza do domu obcych. Po raz pierwszy wypowiedział taką opinię, kiedy żonę odwiedził dawny znajomy. Z zebranych w sprawie materiałów wynikało też, że Marek W. miał poważne trudności finansowe: długi u hurtowników i dostawców, zalegał z opłatami w ZUS-ie, ponadto miał jeszcze długi prywatne. W ostatnim okresie Marek W. podniósł sumę tzw. ubezpieczenia na życie w PZU dla żony i dziecka, a ponadto usilnie zabiegał też o ubezpieczenie ich w innej firmie, ponaglał nawet agenta telefonicznie, prosząc o przyspieszenie terminu podpisania umowy. W toku śledztwa nie wskazano innych osób podejrzanych o dokonanie zabójstwa. Zaproponowano, aby Marek W. poddał się badaniu poligraficznemu, na co wyraził zgodę. Miało się ono odbyć w dniu 4 lutego 1998 r. W tym dniu jego matka – Irena W. – zgłosiła, że syn nocował u niej, jednak rano opuścił mieszkanie i pozostawił list, z którego wynikało, że zamierza popełnić samobójstwo. Jak się okazało, o godz. 15.30 Marek W. rzucił się pod pociąg w pobliżu miejsca zamieszkania matki. W jego samochodzie znaleziono drugi list pożegnalny do matki. W obu listach podkreślał, że nie jest sprawcą zabójstwa, czuje się pokrzywdzony podejrzeniami, wyrażał pretensje, iż organy ścigania koncentrują się na jego osobie, zamiast szukać rzeczywistych sprawców. Z analizy treści listów wynikało, że Marek W. chciał przede wszystkim wyjaśnić motyw samobójstwa. Uzasadniał swoją decyzję zalem po stracie najbliższych osób, tęsknotą za nimi, ale również niesłusznym oskarżeniem go o ich śmierć.

W marcu 1998 r. prokurator skierował do Instytutu Ekspertyz Sądowych postanowienie o zasięgnięciu opinii biegłych w celu odtworzenia sylwetki psychologicznej zmarłego Marka W., a zwłaszcza ustalenia, „czy istniały czynniki osobowościowe

mogące wywołać u niego reakcje prowadzące do zabójstwa żony i córki”. Biegli mieli się też wypowiedzieć, „czy istnieją psychologiczne przesłanki do wskazania innej wersji zdarzenia, a jeżeli tak, to czy można określić sylwetkę psychologiczną osoby (bądź osób), które dopuściły się tego czynu”. Ponadto prokurator oczekiwał wskazania motywu samobójstwa Marka W. oraz ustalenia ewentualnego wpływu innych osób na jego decyzję.

WYNIKI ANALIZY PSYCHOLOGICZNEJ

Ekspertyzę opracowano na podstawie materiału zawartego w aktach sprawy, w tym przede wszystkim zeznań osób z bliskiego otoczenia Marka W., oględzin miejsca zdarzenia zarejestrowanych na kasecie video, analizy listów pożegnalnych pozostawionych przez zmarłego, a także informacji uzyskanych w toku wywiadu psychologicznego przeprowadzonego z matką Marka W.

W pierwszym etapie opracowywania ekspertyzy biegli skoncentrowali się na poszukiwaniu przesłanek mogących wskazywać, że zabójstwo zostało dokonane przez osobę lub osoby obce. W tym celu poddano analizie przede wszystkim dane dotyczące ofiar, okoliczności i miejsca zdarzenia. W wyniku tej analizy ustalono, że Joanna W. była atrakcyjną, miłą kobietą, nie miała wrogów. Bardzo dbała o swój wygląd zewnętrzny i ubranie. Często korzystała z solarium, również w okresie ciąży i po urodzeniu dziecka. Od chwili zawarcia małżeństwa nie utrzymywała kontaktów towarzyskich, po urodzeniu dziecka przerwała również pracę. Była raczej izolowana od otoczenia przez męża, który oczekiwał, że zajmie się prowadzeniem domu, ograniczał również jej kontakty z rodziną. Zabójstwo zostało dokonane w godzinach południowych. Wskazywał na to m.in. także fakt, iż w czasie oględzin miejsca zabójstwa stwierdzono, że na stole stał talerz z zupą dla dziecka, w którym tkwiła łyżka. Można więc było przyjąć, że Joanna W. karmiła w chwili przybycia sprawcy dziecko.

Podjęta próba rekonstrukcji przebiegu zdarzenia wykazała, że najprawdopodobniej sprawca został wpuszczony do mieszkania przez Joannę W. bądź sam sobie otworzył drzwi. Była to więc przypuszczalnie osoba znana Joannie W. Za hipotezę, że znała ona sprawcę dość blisko, może przemawiać również codzienny strój Joanny W. (zatknięta za pasek ścierka). Z oględzin miejsca zdarzenia wynikało też, że w mieszkaniu nie stwierdzono śladów wskazujących na walkę ofiary z napastnikiem. Należy więc założyć, że atak był szybki i zaskakujący ofiarę. Napastnik najpierw dusił ją za pomocą pętli, potem, już nieprzytomną, ułożył na podłodze, gdzie nożem podcinał jej gardło. Następnie obok niej ułożył dziecko, któremu również podcinał gardło. Sposób dokonania zabójstwa i fakt, że jedną z ofiar było niemowlę, które w żaden sposób nie mogło być osobą zagrażającą ani utrudniającą działania sprawcy, sugerował wyraźnie patologiczny motyw zabójstwa.

W drugim etapie opracowywania ekspertyzy biegli skoncentrowali się na analizie danych dotyczących Marka W. celem ustalenia motywów jego samobójstwa. Zakładano przy tym, że odtworzenie sylwetki psychologicznej Marka W. pozwoli też wyjaśnić ewentualne motywy zabójstwa żony i córki.

Z zebranych materiałów wynikało, że Marek W. rozwijał się w dzieciństwie prawidłowo, nie ujawniał żadnych poważniejszych dolegliwości somatycznych. Analiza informacji dotyczących jego rozwoju psychicznego pozwala przypuszczać, że ujaw-

niał pewne zaburzenia osobowości; był nadwrażliwy, zamknięty w sobie, nieśmiały, słabo wyrażający swoje emocje.

Wychowywał się w pełnej rodzinie. Obydwoje rodzice byli ludźmi energicznymi, zaradnymi, przy czym dominującą rolę pełnił raczej ojciec. Marek W. był bardzo podporządkowany rodzicom, a zwłaszcza związany był z matką, uzależniony od niej emocjonalnie, prawdopodobnie idealizujący jej osobę. Zarówno w okresie szkolnym, jak i później, rodzice posiadali znaczący wpływ na jego decyzje. Należy podkreślić, że nie uwzględniali przy tym jego zainteresowań i preferencji, narzucając mu swoje zdanie. Taki fakt miał miejsce np. w chwili ukończenia przez Marka W. szkoły podstawowej. Przejawiał on duże zdolności muzyczne, jednak rodzice skłonili go, aby poszedł do szkoły budowlanej. Marek W. prawdopodobnie nigdy nie protestował przeciwko decyzjom rodziców, nie wyrażał też swoich życzeń, tłumił swoje reakcje i uczucia. Przez całe życie był postrzegany jako człowiek spokojny, bezkonfliktowy, zamknięty w sobie, nie ujawniający własnych uczuć.

Analiza historii życia Marka W. wykazała, że funkcjonował on prawidłowo przede wszystkim w okresach, kiedy nie był zmuszony do samodzielnego podejmowania decyzji. Np. w okresie szkolnym, kiedy mieszkał w domu rodziców, uczył się dobrze, mimo że szkoła nie odpowiadała jego zainteresowaniom. Po ukończeniu szkoły wyjechał z domu, aby podjąć studia. Z dostępnego materiału wynika, że w tym okresie zaczął ujawniać objawy nieprzystosowania; miał trudności w nauce, zmieniał kierunki studiów, ostatecznie nie ukończył żadnego z nich. Wówczas po raz pierwszy się ożenił. Jego małżeństwo zakończyło się niepowodzeniem, przy czym z analizy danych wynikało, że ostateczną decyzję o rozstaniu z żoną podjął pod wpływem rodziców. Zarówno z zeznań jego pierwszej żony, jak i innych partnerek życiowych, wynika, że był on niedojrzały, niesamodzielny, nie dający oparcia psychicznego, nieodpowiedzialny. Fakt, że jako 30-letni mężczyzna nadal usiłował studiować, nie miał stałej pracy i dochodów ani też sprecyzowanych planów dotyczących zabezpieczenia materialnego na przyszłość, wskazuje, że taka ocena wyrażona przez partnerki była uzasadniona. Pracę podjął również pod presją rodziców – pomagał ojcu w prowadzeniu sklepu mięsnego. Z wielu przesłanek wynika też, że Marek W. był człowiekiem nie umiejącym racjonalnie i w sposób dojrzały rozwiązywać swoich konfliktów emocjonalnych. Najczęściej zaprzeczał ich istnieniu, posługując się mechanizmem obronnym, jakim jest obronność percepcyjna. Nie potrafił też planować i konsekwentnie realizować swoich zamierzeń ani też przewidywać skutków swoich działań zarówno w sprawach uczuciowych (np. rozpacz po uzyskaniu rozwodu przy wcześniejszej zgodzie i niepodejmowaniu prób innego rozwiązania konfliktu, ukrywanie przed kobietą, z którą był związany, planów małżeńskich z Joanną W.), jak i dotyczących konkretnych decyzji finansowych (np. zaciąganie kredytów bankowych bez uwzględniania realnych możliwości ich spłaty).

Można również przyjąć, że Marek W. przejawiał zaburzenia w zakresie samooceny: miał obniżone poczucie własnej wartości. Wskazują na to jego zachowania kompensacyjne, za jakie należy uznać kształtowanie wśród otoczenia wizerunku człowieka mającego, wykształconego, niezależnego. Jak wynikało z dostępnych danych, Marek W. kreował ten wizerunek poprzez aranżowanie określonych sytuacji, przejawiając zarówno kłamstwo patologiczne, jak i sytuacyjne.

Z psychologicznego punktu widzenia małżeństwo z Joanną W. mogło mieć znaczenie dla podniesienia jego samooceny. Fakt związku z młodą, atrakcyjną kobietą

podkreślał jego możliwości jako mężczyzny, zaś niższa pozycja społeczna Joanny W. stwarzała możliwości imponowania jej. Okoliczności zawarcia małżeństwa wskazują, że nie było ono wynikiem dojrzałej i opartej na głębokim związku emocjonalnym decyzji, zaś przebieg pożycia małżeńskiego nie był satysfakcjonujący dla Marka W. i niezgodny z jego oczekiwaniami. Zmierzał on do podporządkowania i zdominowania żony, wyznaczył jej określoną rolę i obowiązki. Usiłował też całkowicie odizolować ją od rodziny i znajomych oraz kontrolować jej kontakty. Jak wynika z dostępnych informacji, cele te osiągnął tylko pozornie. Żona w tajemnicy utrzymywała związki ze swoją rodziną, znalazła też sposób na realizację własnych zamierzeń. Z zebranych materiałów wynikało, że Marek W. krytykował żonę w obecności różnych osób, oceniał ją jako kobietę niezaradną, lekkomyślną i nieostrożną. Fakt ten należy traktować jako wyrażanie agresji w stosunku do niej, będący m.in. wynikiem nieumiejętności dojrzałego rozwiązania konfliktów małżeńskich. Przypadkowym osobom opowiadał, że żona przyjmuje swoją byłą sympatię, ujawniał też obsesyjne myśli, że „przyjdą i poderzną gardło Joannie i dziecku”.

Jednocześnie małżeństwo z Joanną W. było pierwszą sytuacją, kiedy Marek W. był zmuszony do ponoszenia całkowitej odpowiedzialności nie tylko za decyzje dotyczące siebie, ale i założonej przez siebie rodziny. Jak wynika z uzyskanych danych, nie radził sobie z tymi problemami. W okresie małżeństwa Marka W. zmarł też jego ojciec, co spowodowało, że przejął on również wyłączną odpowiedzialność za prowadzenie sklepu. Już w kilka miesięcy później okazało się, że Marek W. ma poważne trudności finansowe, a pieniądze – w pewnym sensie – stały się jego ideą nadwartościową. Wskazywały na to m.in. opisywane przez współpracowników częste, mające wręcz charakter kompulsji, przeliczanie pieniędzy w kasie, nieadekwatne reakcje emocjonalne w przypadku pożyczania przez teściową drobnej kwoty, zarzucanie żonie niegospodarności, mimo że praktycznie nie miała ona możliwości samodzielnego dysponowania gotówką. W tym samym czasie właściciel mieszkania wypowiedział Markowi W. umowę wynajmu. Podjęta przez niego próba rozwiązania tego problemu okazała się kolejnym niepowodzeniem.

W świetle powyższej analizy należy stwierdzić, że sytuacja, w jakiej znalazł się Marek W., była dla niego sytuacją kryzysową. Odnosił niepowodzenia w większości podejmowanych przez siebie przedsięwzięć, nieskuteczne okazały się stosowane dotychczas mechanizmy obronne, a nie potrafił wypracować innych, bardziej efektywnych sposobów radzenia sobie z trudnościami. Można więc przyjąć, że opisywany przez świadków stan zmęczenia Marka W. był przejawem depresji. Nasilenie trudności i przeżywane konflikty uruchomiły u niego patologiczne mechanizmy funkcjonowania psychicznego w postaci obsesyjnych myśli o śmierci żony i dziecka. Nie można wykluczyć, że podjęte przez Marka W. intensywne działania związane z ubezpieczeniem żony i córki, były wynikiem tych obsesyjnych wyobrażeń.

Można również przyjąć, że taki patologiczny mechanizm leżał u podstaw procesu motywacyjnego prowadzącego do zabójstwa żony. Za patologicznym podłożem zachowania przemawia również zabójstwo niemowlęcia. Przy założeniu, że tego czynu dokonał Marek W., fakt, iż w okresie od momentu jego dokonania do odkrycia zwłok w zachowaniu Marka W. otoczenie nie zaobserwowało przejawów wyrażanych emocji, świadczy o znacznej patologii mechanizmów jego funkcjonowania psychicznego i wystąpieniu zaburzeń o charakterze dysocjacyjnym.

Po śmierci żony i córki Marek W. ujawniał załamanie psychiczne. Zakładając, że był on sprawcą tych zabójstw, stan ten mógł być wynikiem zarówno nieprzewidywanych przez niego skutków tych czynów, w tym lęku przed karą, jak i przejawem pogłębiającej się dekompensacji psychicznej. Oba opisane mechanizmy mogły doprowadzić do decyzji o pozbawieniu się życia.

Na podstawie analizy zebranego materiału biegli stwierdzili ostatecznie, że Marek W. ujawniał nasilone zaburzenia osobowości w postaci niedojrzałości emocjonalnej i społecznej, nadmiernej podejrzliwości, nieadekwatnej samooceny. Zaburzenia te wpływały negatywnie na sposób jego funkcjonowania społecznego, przejawiając się niezdolnością do nawiązywania głębokich związków emocjonalnych, nieumiejętnością rozwiązywania sytuacji trudnych, przewidywania skutków swoich działań i ponoszenia za nie odpowiedzialności. Sytuacja kryzysowa, w jakiej się znalazł w ostatnim okresie życia, mogła wpłynąć na pogłębienie tych zaburzeń i doprowadzić do stanu dekompensacji psychicznej przejawiającej się obsesyjnymi wyobrażeniami o pozbawieniu życia żony i córki.

W tej sytuacji motyw zabójstwa uznano za patologiczny i ściśle związany z ujawnianymi zaburzeniami.